

ผลงานสร้างสรรค์ การผลิตวีดิทัศน์สารคดีเรื่อง “เพลงเรือแหลมโพธิ์จังหวัดสงขลา”

Documentary Video Production: Creative Work Entitled “PlengRuaLaemphoSongkhla”

ที่ปวิท พงศ์ไพบูลย์ *

บทคัดย่อ

เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขาสื่อพื้นบ้านและศิลปะการแสดง เมื่อปีพุทธศักราช 2556 เพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นเพลงพื้นบ้านที่มีต้นกำเนิดมาจากการชักพระทางน้ำซึ่งมีมานานไม่ต่ำกว่า 200 ปีในการเล่นแบบปกตินั้นมีโอกาสนเฉพาะจะเล่นกันเพียงปีละครั้งเท่านั้นในวันออกพรรษาเพื่อประกอบกับการ “ลากพระ” หรือ “ชักพระ” ทางน้ำจากวัดต่างๆไปรวมตัวกัน ณ บ้านแหลมโพธิ์ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้ชาวบ้านจะร้องเล่นกันเพื่อคลายความเหนื่อยและสร้างความสามัคคี ความฮึกเหิมขณะพายเรือลากเรือพระเคลื่อนตัวไปตามลำน้ำแล้ว ยังมีการถือไม้พายมาเดินร้องเล่นกันบนบกในที่ชุมชนด้วย (ที่ชุมชนเรือพระ ณ หาดแหลมโพธิ์) ปัจจุบันการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์กับประเพณีลากพระทางน้ำรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา กำลังเสื่อมถอยลงตามกาลเวลา ตามการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบก ขาดการสืบสานและให้ความสำคัญของเยาวชนรุ่นหลัง เพลงพื้นบ้านชนิดนี้กำลังตกอยู่ใน “ภาวะวิกฤต” เสี่ยงต่อการสูญหายหากไม่ได้รับการสืบสานและอนุรักษ์อย่างจริงจัง

ผลงานสร้างสรรค์วีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” เป็นผลงานสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์ในสาขาการผลิตภาพเคลื่อนไหว (ภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์) ผลิตขึ้นภายใต้โครงการรวบรวมและจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติเพื่ออนุรักษ์และถ่ายทอดสืบสานประเพณีการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการถ่ายทำและผลิตประกอบประเพณีชักพระทางน้ำของจังหวัดสงขลา เมื่อปีพุทธศักราช 2560 –2561 ผลงานสร้างสรรค์สารคดีเรื่องนี้มีลักษณะเป็นสื่อวีดิทัศน์ความยาว 14.45 นาที มีความสมบูรณ์ทั้งด้านภาพและเสียง เป็นสื่อการเรียนรู้และเป็นสื่อต้นแบบที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับทุกมิติของความเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา บทบาทความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการเล่น โอกาสในการเล่น รูปแบบการเล่น องค์ประกอบต่างๆในการเล่น ผู้เล่นและลูกคู่ การแต่งกายในขณะเล่น ฉันทลักษณ์ ตัวเนื้อเพลง การว่าเนื้อเพลงและการร้องเล่น การทำหน้าที่ในการเป็นสื่อท้องถิ่น การสื่อความหมายในการสะท้อนภาพทางสังคมแง่มุมต่างๆ แนวทางการอนุรักษ์และการสืบสาน เป็นต้น

การออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอให้อยู่ในรูปของ “สารคดี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้รับสาร (ผู้ชม) ทั้งยังสามารถสื่อสารและถ่ายทอดเรื่องราวในทุกมิติของ

* อาจารย์ประจำ หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ความเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ผ่านการนำเสนอด้วยภาพและเสียงที่มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนตลอดผลงาน โดยวางรูปแบบการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์สารคดีขึ้นใน 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) การใช้บทบรรยาย (Voice over) เป็นตัวเล่าและร้อยเรียงเรื่อง 2) การปล่อยเสียงจริงจากการถ่ายทำการร้องเพลงเรือ และ 3) การใช้เสียงและภาพการสัมภาษณ์แม่เพลงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผู้นำเสนอผลงานได้นำเสนอสารคดีนี้ด้วยการสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคการลำดับภาพและเสียงสลับไปมาระหว่าง 3 รูปแบบหลักดังกล่าวเพื่อความสอดคล้องกันของเนื้อหาสารคดีตลอดชิ้นงาน

ผู้สร้างสรรค์ผลงานวีดิทัศน์สารคดีเรื่องนี้ เป็นผู้ทำหน้าที่ผลิตวีดิทัศน์ด้วยตนเองอย่างครบวงจร ได้แก่ การทำหน้าที่เป็นผู้เขียนบทสารคดี ผู้กำกับภาพในการถ่ายทำ ผู้ควบคุมการผลิตผู้ลำดับภาพ โดยผู้สร้างสรรค์งานนี้ได้ทำงานร่วมกับช่างภาพมืออาชีพจากกรุงเทพมหานครและทำการลำดับภาพภายในสตูดิโอตัดต่อระดับประเทศผลงานสร้างสรรค์นี้ได้ผลิตออกมาในรูปแบบของแผ่นดีวีดี และได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างไปยังหน่วยงานวัฒนธรรมระดับประเทศหน่วยงานวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาวัดตลอดจนชุมชนและบุคคลเจ้าของมรดกภูมิปัญญาโดยตรง นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ยูทูปโดยสามารถรับชมได้ที่ https://youtu.be/VXG_DMB7ArU

คำสำคัญ: ผลงานสร้างสรรค์ / การผลิตวีดิทัศน์ / สารคดี / เพลงเรือแหลมโพธิ์จังหวัดสงขลา

Abstract

PlengRuaLaemphoSongkhla was registered as Thailand's intangible cultural heritage at a national level under the domain of local media and performing arts in 2013. The song originated in ChakPhra Festival which was celebrated over 200 years ago. A boat-singing activity is annually organized at the end of Buddhist Lent, a special occasion in which "LakPhra" or "ChakPhra" (hauling the Buddha image processions) is performed across the river. Hauled from temples, all processions finally assemble at Ban Laem Pho, Bang Klam District, Songkhla Province. Those paddling the boats will sing in order to combat tiredness and create unity and alacrity. They also sing the boat songs on shore with paddles in their hands (at the assembly point on Laem Pho Beach). Nevertheless, the decline in popularity of the Laem Pho boat songs and ChakPhra Festival across Songkhla Lake Basin is found these days due to the development of land transportation routes, insufficient conservation, and younger generation's inadequate realization. Without a serious conservation, these local songs could be in "crisis" and prone to be extinct.

This video work "PlengRuaLaemphoSongkhla" is a creative work in the form of visual arts in the field of animation production (films or videos) under the project of assembling and restoring intangible cultural heritage of the country supported by Department of Cultural Promotion, Thailand's Ministry of Culture. It has been filmed and produced to be used in ChakPhra Festival from 2017 to 2018. With 14.45 minutes range, this work is considered to be perfect in terms of pictures and sounds appropriate to be used as a learning material and model. Its contents reflect all dimensions of PlengRuaLaempho,

such as their history, their importance, objectives of singing, singing occasions, their patterns, their elements, singers and their chorus, performers' dressing, their prosody, their lyrics, singing and performing the songs, using the songs as local media, reflection of social angles in the songs, and ways for conserving them.

The creator of the work completely produced it himself: being a document script writer, director of photography, production controller, and video sequence editor. He has also worked with professional photographers in Bangkok. The video sequence was edited in a famous studio in Thailand. The work was produced in the form of DVD and widely disseminated to cultural departments at local and national levels, local administrative organizations, educational institutions, temples, and communities and people owning the heritage. Apart from this, the work has also been publicized using online media, such as websites and YouTube (i.e., https://youtu.be/VXG_DMB7ArU).

Keywords: Creative Work/Video Production / Documentary/PlengRuaLeamphoSomghla

บทนำ

เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลาได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขาสื่อพื้นบ้านและศิลปะการแสดงเมื่อพ.ศ. 2556 เพลงเรือแหลมโพธิ์เป็นเพลงพื้นบ้านชนิดหนึ่ง เดิมเรียกว่า เพลงยาว เพลงเรือ หรือเพลงเรือยาว ซึ่งเล่นกันที่บ้านแหลมโพธิ์ อำเภอบางกล่ำ ใกล้ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลาการชักพระทางน้ำเป็นต้นกำเนิดของเพลงเรือแหลมโพธิ์ที่มีมานานไม่ต่ำกว่า 200 ปีในการเล่นนั้นจะมีโอกาสเฉพาะ คือ จะทำกันในวันออกพรรษา ซึ่งชาวบ้านเรียกกันทั่วไปว่า “ลากพระ” หรือ “ชักพระ” ทางน้ำ ซึ่งนอกจากชาวบ้านจะร้องเล่นกันในเรือขณะเคลื่อนตัวไปตามลำน้ำแล้ว ยังมีการถือไม้พายมาเดินร้องกันบนบกในที่ชุมชนด้วย (ที่ชุมชนเรือพระ) ประเพณีชักพระทางน้ำ มีอยู่ทั่วไปในชุมชนริมน้ำรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยในการชักพระนั้นจะมีการร้องเรือพระไปตามคลองต่าง ๆ โดยมีที่หมายในการลากเรือพระทุกลำมารวมกันที่แหลมโพธิ์ ในการลากพระชาวบ้านจะใช้เรือหางยาวผูกเข้ากับเรือพระแล้วพายลากจนถึงแหลมโพธิ์ ระหว่างการลากเรือพระจะมีเรือคร้ว เรือพกของชาวบ้านตามขบวนเรือพระมาด้วย ระหว่างการลากเรือพระ ชาวบ้านเกิดความเหน็ดเหนื่อยจึงเกิดการร่วมร้องเพลงกันอย่างสนุกสนานเพื่อลดความเหนื่อย สร้างความครึกครื้น และสร้างความสมัครสมานสามัคคี ร่วมแรงกายและใจในการลากเรือพระไปให้ถึงจุดหมาย

เพลงเรือแหลมโพธิ์ไม่มีทำนอง ร้องเป็นภาษาพูดปกติที่มีจังหวะสั้นไหลลงตัว ไม่มีการไหว้ครูทั้งก่อนและหลังเล่น ไม่มีเครื่องดนตรีใดๆ ประกอบ เล่นทั้งในเรือและบนบก มีลักษณะเป็น กลอนสี่ เป็นเพลงกลอนต้นหรือกลอนปฏิภาณ ร้องรับวนเวียนต่อกันไป แต่ละเพลงมี คำรับ ที่เรียกว่า สร้อย กับมีคำส่ง ผู้เล่นเพลงประกอบด้วย แม่เพลงหนึ่งคนกับลูกคู่ไม่จำกัดจำนวน การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ไม่มีพิธีกรรมหรือใช้ในพิธีกรรมใด นอกจากร้องเพื่อความสนุกสนาน ตลกโปกฮา หยอกเย้า เหน็บแนม เสียดสีหรือแม้กระทั่งร้องเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการสะท้อนภาพชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้นๆ (ทีปวิท พงศ์ไพบูลย์ และคณะ, 2561)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดโครงการรวบรวมและจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2560 และคัดเลือก “เพลงเรือแหลมโพธิ์จังหวัดสงขลา” ให้เป็นหนึ่งในโครงการนี้ร่วมกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติจากภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศ โดยให้ทุนสนับสนุนการผลิตสื่อวีดิทัศน์สารคดีเรื่องเพลงเรือแหลมโพธิ์จังหวัดสงขลาขึ้นเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้และเป็นสื่อต้นแบบที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับทุกมิติของความเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการบันทึกองค์ความรู้เรื่องการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์การเล่นและการแสดงเพลงพื้นบ้านประเภทนี้ไว้ ตลอดจนงานสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเภทนี้ให้ดำรงอยู่คู่สังคมท้องถิ่นและสังคมไทยสืบไป

แนวความคิดในการสร้างสรรค์

การผลิตวีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ (การผลิตวีดิทัศน์หรือภาพเคลื่อนไหว) เข้าด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติในสาขาสื่อพื้นบ้านและศิลปะการแสดงโดยผลิตวีดิทัศน์ด้วยการถ่ายทำภาพพร้อมการบันทึกเสียงและนำมาตัดต่อโดยการเขียนบทบรรยายร้อยเรียงเรื่องราวทั้งหมดให้ออกมาในรูปแบบของงานวีดิทัศน์สารคดีความยาวไม่เกิน 15 นาที

การออกแบบเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอให้อยู่ในรูปแบบของ “สารคดี” มีวัตถุประสงค์เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้รับสาร (ผู้ชม) ทั้งยังสามารถสื่อสารและถ่ายทอดเรื่องราวในทุกมิติของความเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ผ่านการนำเสนอด้วยภาพและเสียงที่มีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนตลอดผลงาน โดยวางรูปแบบการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์สารคดีขึ้นใน 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) การใช้บทบรรยาย (Voice over) เป็นตัวเล่าและร้อยเรียงเรื่อง 2) การปล่อยเสียงจริงจากการถ่ายทำการเล่นเพลงเรือ และ 3) การใช้เสียงและภาพการสัมภาษณ์แม่เพลงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผู้นำเสนอผลงานได้นำเสนอสารคดีนี้ด้วยการสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคการลำดับภาพและเสียงสลับไปมาระหว่าง 3 รูปแบบหลักดังกล่าว เพื่อความสอดคล้องกันของเนื้อหาสารคดีตลอดผลงาน

กระบวนการในการผลิตผลงานสร้างสรรค์

การผลิตวีดิทัศน์สารคดีขึ้นนี้ยึดหลักกระบวนการ 3P คือ Pre – production, Production และ Post – production หรือกระบวนการก่อนการผลิต กระบวนการในการผลิต และกระบวนการหลังการผลิตตามลำดับ โดยกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการหลักในการผลิตรายการโทรทัศน์หรือการผลิตวีดิทัศน์ทั่วไป (Gerald Millerson, Jim Owens, 2009) ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอน Pre – production เป็นกระบวนการเตรียมงานก่อนการผลิต

ผู้สร้างสรรค์ผลงานเริ่มดำเนินการจากการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ในภาพรวมทั้งหมดของการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา จากนั้นจึงกำหนดโครงเรื่องที่จะนำเสนอออกมาเป็นสื่อวีดิทัศน์สารคดีความยาวประมาณ 15 นาที โดยกำหนดโครงเรื่องให้ครอบคลุมในทุกมิติที่จะสื่อถึงความเป็น “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” ต่อมา ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้เขียนโครงบท (โครงscript) เพื่อใช้ในการถ่ายทำ โดยร่างบทคร่าวๆเพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการจากการถ่ายทำ ได้แก่ ลักษณะของภาพ, มุมภาพ, รูปแบบในการบันทึกเสียงจากการถ่ายทำ, โครงบทบรรยายสารคดี, ร่างบทสัมภาษณ์แม่เพลงและผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง เป็นต้น จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนการวางแผนการผลิต (Production planning) โดยผู้สร้างสรรค์ผลงานเริ่มกระบวนการนี้ด้วยการกำหนดและเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานในขั้นตอนของการถ่ายทำ เช่น ช่างภาพ ผู้ช่วยช่างภาพ ช่างบันทึกเสียง ตลอดจนทีมงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการถ่ายทำ จากนั้นจึงวางแผนเรื่องอุปกรณ์ในการถ่ายทำ โดยใช้อุปกรณ์เฉพาะได้แก่ กล้องโทรทัศน์ความคมชัดสูงมาตรฐานเดียวกับกล้องโทรทัศน์ซึ่งใช้ผลิตภาพในสถานีโทรทัศน์ กระบวนการถัดมา ผู้สร้างสรรค์ผลงานดำเนินกำหนดวัน เวลา สถานที่ในการถ่ายทำ ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านการติดต่อประสานงานบุคลากรและสิ่งสนับสนุนต่างๆในกระบวนการการถ่ายทำ มีการกำหนดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการผลิต

2. ขั้นตอน Productionกระบวนการการผลิต

เนื่องจากการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ มีความสัมพันธ์และเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการชักพระทางน้ำ ผู้สร้างสรรค์ผลงานจึงได้กำหนดทีมถ่ายทำออกเป็น 3 ทีม โดยผู้สร้างสรรค์รับหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการผลิต (Producer) และทำหน้าที่เป็นผู้กำกับภาพ (Director) ในทีมถ่ายทำหลัก พร้อมทั้งเป็นผู้ประสานและควบคุมการทำงานของทีมถ่ายทำย่อยอีก 2 ทีม

กระบวนการถ่ายทำและบันทึกเสียงนี้ ดำเนินการใน 4 ส่วน ได้แก่ 1) การถ่ายทำขบวนเรือพระทางน้ำและการถ่ายทำพร้อมบันทึกเสียงการร้องเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ในขณะลากพระทางน้ำ 2) การถ่ายทำและบันทึกเสียงการร้องเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ขณะอยู่บนบกของคณะเพลงเรือแต่ละคณะ 3) การถ่ายทำและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์แม่เพลงและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง และ 4) การถ่ายทำภาพประกอบอื่นๆที่สัมพันธ์กับตัวบทสารคดี โดยการถ่ายทำทั้งหมดนี้ใช้อุปกรณ์กล้องโทรทัศน์คุณภาพสูงเป็นเครื่องมือในการผลิตงานตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. ขั้นตอน Post – productionกระบวนการหลังการผลิต

หลังกระบวนการถ่ายทำเสร็จสิ้นลง ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้นำข้อมูลและภาพจากการถ่ายทำทั้งหมดมาประมวลภาพรวมเข้าด้วยกัน และดำเนินการเขียนบทฉบับสมบูรณ์ (Full script) พร้อมทั้งเป็นผู้เขียนบรรยาย (Voice over) สารคดีด้วยตนเองทั้งหมดเพื่อเข้าสู่กระบวนการในการลำดับภาพต่อไป จากนั้นดำเนินการบันทึกเสียงบทบรรยายสารคดี โดยคัดเลือกผู้ลงเสียงบรรยายสารคดีที่มีน้ำเสียงเหมาะสมกับการบรรยายสารคดีเรื่องนี้ ลำดับถัดมาคือการลำดับภาพสารคดีซึ่งผู้สร้างสรรค์ผลงานรับหน้าที่เป็นผู้ลำดับภาพและร่วมควบคุมการลำดับภาพด้วยตนเองจนเสร็จสิ้น ซึ่งในกระบวนการนี้ได้ดำเนินการคัดเลือกภาพเพื่อนำมาลำดับภาพให้ตรงตามบทสารคดีฉบับสมบูรณ์ที่ได้วางไว้ โดยผู้สร้างสรรค์ผลงานได้นำ “ความคิดสร้างสรรค์” (Creativity) และ “ศิลปะในการสื่อสาร” มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานสารคดีเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุดทั้งในแง่ของการเลือกภาพ เสียงประกอบ การใช้เทคนิคภาพพิเศษ และการใช้อักษรบรรยายประกอบภาพ จนได้รับชิ้นงานวีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” ด้วยความยาวทั้งหมดรวมเครดิตท้ายสารคดีในเวลา 14.45 นาที

ผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์วีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” ได้บันทึกเสียงหลักเพื่อการเผยแพร่ในรูปแบบของแผ่น DVD ความคมชัดสูงเป็นจำนวน 100 แผ่น และเผยแพร่แผ่นบันทึกนี้ไปยังกรมส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอ สถานศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ชุมชนในพื้นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมอบให้แก่บุคคล เช่น แม่เพลง หัวหน้าคณะเพลงเรือ นักวิชาการ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังเผยแพร่วีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” ไปยังสาธารณชนในวงกว้างผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ และยูทูป โดยสามารถรับชมผลงานสารคดีเรื่องนี้ได้ที่ https://youtu.be/VXG_DMB7ArU

ภาพที่ 1 วีดิทัศน์ “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา”

ผลงานสร้างสรรค์วีดิทัศน์สารคดีนี้มีความยาว 14.45 นาที ประกอบไปด้วยการดำเนินเรื่องใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การตัดต่อภาพประกอบเสียงจริงจากการร้องเล่นเพลงเรือ การตัดต่อภาพประกอบการลงเสียงบรรยาย และการตัดต่อภาพพร้อมเสียงสัมภาษณ์บุคคลผู้เกี่ยวข้อง โดยทำการตัดต่อภาพและเสียงจาก 3 รูปแบบดังกล่าวสลับไปมาตามความเหมาะสมของตัวเรื่อง โดยตัดต่อภาพให้ตรงกับบทบรรยายสารคดี และตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิตสื่อ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสื่อความหมายอย่างสมบูรณ์และสื่อสารเรื่องราวอย่างมีศิลปะต่อการรับชม

เนื้อหาวีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” ประกอบไปด้วยการนำเสนอเนื้อหาในทุกมิติที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ อันประกอบไปด้วยเนื้อหาในส่วนต่างๆ ดังนี้ ประวัติความเป็นมา บทบาทความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการเล่น โอกาสในการเล่น รูปแบบการเล่น องค์ประกอบต่างๆในการเล่น ผู้เล่นและลูกคู่ การแต่งกายในขณะเล่น ฉันทลักษณ์ ตัวเนื้อเพลง การว่าเนื้อเพลงและการร้องเล่น การทำหน้าที่ในการเป็นสื่อท้องถิ่น การสื่อความหมายในการสะท้อนภาพทางสังคมแง่มุมต่างๆ แนวทางการอนุรักษ์และการสืบสาน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างภาพในคลิปวีดิทัศน์จากผลงานสร้างสรรค์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา”

บทสรุปในการสร้างสรรค์ผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์วีดิทัศน์สารคดี “เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา” ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้บูรณาการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ (การผลิตวีดิทัศน์หรือภาพเคลื่อนไหว) เข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อนำเสนอและถ่ายทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลาให้ออกมาในรูปแบบวีดิทัศน์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านภาพและเสียง และเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่นำเสนอถึงเนื้อหาอย่างครบถ้วนในทุกมิติของความเป็นเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ สามารถใช้วีดิทัศน์นี้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า ทั้งยังเป็นสื่อต้นแบบ

เพื่อใช้ในการอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอดทางวัฒนธรรมในประเพณีการชกพระทางน้ำรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาและกระทำควบคู่ไปกับความเป็น “อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น” ในการร้องเล่นเพลงเรือ ซึ่งกิจกรรมทั้งสองประการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันนี้กำลังได้รับความนิยมลดน้อยลงและเสื่อมเสียต่อการสูญหายไปตามกาลเวลา ผลงานสร้างสรรค์วีดิทัศน์ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณในการผลิตโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมขึ้นนี้ จึงทำหน้าที่ “บันทึกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่น” ให้คงอยู่คู่สังคมไทยสืบไป

ปัญหาอุปสรรคในการสร้างสรรค์ผลงาน

เนื่องจากประเพณีชกพระทางน้ำมีเพียงปีละครั้งเท่านั้นในวันออกพรรษา การถ่ายทำและการบันทึกเสียงการร้องเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ไปในขณะเดียวกับการชกพระทางน้ำจึงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญสุดในเรื่องวันเวลาและสถานที่ในการถ่ายทำ และการชกลากเรือพระจากวัดต่างๆล่องไปตามลำน้ำออกสู่ทะเลสาบสงขลายังเป็นลักษณะของกิจกรรมต่อเนื่องไม่สามารถหยุดพักขบวนเรือได้ จึงค่อนข้างเป็นอุปสรรคในการถ่ายทำและบันทึกเสียง ซึ่งผู้สร้างสรรค์ผลงานได้วางแผนการถ่ายทำและแก้ปัญหาอุปสรรคในส่วนนี้อย่างเต็มกำลังความสามารถโดยอาศัย “ความคิดสร้างสรรค์เฉพาะตัว” และการปรับใช้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยีการถ่ายทำเข้ามาช่วยเพื่อให้ได้เนื้อหาและภาพครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

อุปสรรคอีกประการคือ การถ่ายทำในส่วนของ การสัมภาษณ์แม่เพลงและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการถ่ายทำการซ้อมเพลงและการเล่นเพลงเรือในขณะที่อยู่บนบกของคณะเพลงเรือแต่ละคณะทั้งนี้เนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องและมีคณะเพลงเรือซึ่งจะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงในการถ่ายทำเป็นจำนวนร่วม 20 คณะ และในแต่ละคณะมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ 5 – 10 คน ประกอบกับความหลากหลายของสถานภาพทางสังคมของสมาชิกในแต่ละทีม ทั้งในแง่ของวัยวุฒิ หน้าที่การงาน การประกอบอาชีพ ความพร้อมในเรื่องเวลา ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้การติดต่อประสานงานเพื่อการถ่ายทำและบันทึกเสียงค่อนข้างประสบปัญหาพอสมควร แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ได้รับการแก้ไขจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ทีปวิท พงศ์ไพบุลย์ และคณะ.(2561). *การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา(โครงการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม)*. สงขลา: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- พิทยา บุขรรัตน์.(2553). *นาฏกรรมแห่งลุ่มทะเลสาบสงขลา การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของหนังตะลุง และโนรา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม.(2542). *เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา.สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (เล่ม 11)*. กรุงเทพฯ: ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สนิท บุญฤทธิ. (2541). *เพลงเรือแหลมโพธิ์*. สงขลา.สงขลา: สำนักศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสงขลา.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบุลย์. (2542). *เพลงเรือแหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (เล่ม 11)*. กรุงเทพฯ: ธนาคารไทยพาณิชย์.

ภาษาอังกฤษ

- Millerson, G., &Owens, J.(2009).*Television Production*. New York.Focal Press.